

1.03 kratki znanstveni prispevek

UDK 394.46(497.4 Bled)"19"

Prejeto: 21. 10. 2004

Damir Globočnik

magister umetnostne zgodovine, muzejski svetovalec, kustos za umetnostno zgodovino – vodja galerijske dejavnosti,
Gorenjski muzej, Tomšičeva ul. 44, SI-4000 Kranj
e-mail: damir.globocnik@guest.arnes.si

Praznovanja na Bledu v letih 1858, 1861 in 1862

IZVLEČEK

Slovenci so na Bledu avgusta 1858 pripravili praznovanje v čast osemindvajsetega rojstnega dneva cesarja Franca Jožefa I. in slovesnost v počastitev rojstva prestolonaslednika Rudolfa. Po politični odjugi v habsburški monarhiji v šestdesetih letih 19. stoletja so se Slovenci začeli povezovati in javno opozarjati na narodne pravice. Najbrž pod vtisom podobnih čeških in nemških shodov so v letih 1861 in 1862 na veliki šmaren na Bledu priredili veliki narodni srečanja. Leta 1861 so z navdušenjem sprejeli predloga dr. Lovra Tomana za pesniško in pisateljsko tekmovanje ter za zbiranje prispevkov za Jugoslovansko akademijo, katere pobudnik je bil džakovski škof Josip Juraj Strossmayer. Srečanja leta 1862 so se udeležili tudi številni gostje iz Hrvaške. V letu 1863 so organizirana srečanja na Bledu nadomestile proslave v drugih krajih.

KLJUČNE BESEDE

Bled, shodi, narodna srečanja, 19. stoletje, turizem

SUMMARY

CELEBRATIONS IN BLED IN THE YEARS 1858, 1861 AND 1862

The Slovenes have prepared in August 1858 in Bled a celebration in the honour of the twenty-eighth birthday of Francis Joseph I, and a solemnity in honour of the birth of crown prince Rudolf. After a political thaw in the Habsburg monarchy in the sixties of the 19th century, the Slovenes began to link up and publicly remind of national rights. Presumably, under the impression of similar Czech and German assemblies they have organised in Bled in the years 1861 and 1862 on the Assumption Day, big national meetings. In 1861, they have accepted with enthusiasm the proposals by Dr. Lovro Toman for a poetry and writing competition, and for collecting contributions for the Yugoslav academy of which initiator was the Đakovo bishop Josip Juraj Strossmayer. Numerous guests from Croatia attended the 1862 meeting. In 1863, celebrations in other places replaced organised meetings in Bled.

KEY WORDS

Bled, assemblies, national meetings, 19th century, tourism

Meščansko zanimanje za naravne in kulturne znamenitosti je v drugi polovici 19. stoletja pospešeno vplivalo na oblikovanje turističnih središč. Benetke, Salzburg, Ischl, Rim, Jeruzalem in drugi kraji so začeli privlačiti vedno več turistov. Če so prej lahko za zabavo potovali predvsem plemiči, je bila večina turistov v 19. stoletju meščanskega izvora. Tudi v turistično privlačne slovenske kraje so začeli zahajati vedno številnejši domači in tuji obiskovalci. Velik vpliv je imela južna železnica (Dunaj–Trst), ki so jo sredi 19. stoletja speljali prek slovenskega ozemlja. Zanimanje prvih turistov so pritegnili zlasti Bled, Bohinj, Škocjan, Postojnska jama in Rogaška Slatina.

"Daleč po svetu slovi naša domovina zavoljo raznih svojih čudežev, ki jih tukaj natura razgrinja očem. Slove imenitne jame idrijske in postojnske, slovi cirkniško jezero, in marsikdo je že občudoval skalnate puščave Kraške, veličanske naše goré – občudovali so to in uno; pa le malo, ali vsaj premalo se še pozná naj žlahniši biser kranjske dežele, bleški kraj," je leta 1858 v Slovenskem glasniku, v spisu, v katerem podrobno opisuje Bled in okolico, zapisal "J. Radonievč", poznejši politik in diplomat Jožef Schwegel (1836–1914).¹

"Poznaš li, predragi bravec, prekrasno 'bleško jezero?' Kar demant med kamni, kar rožica med cveticami, kar danica med zvezdami, kar punčica v očesu: to je v naši mili domovini 'bleško jezero'. Jasni plan vode, prijazni otok, zeleni okraj, ovenčani bregovi, stermi grad, veličastne planine, čisti zrak: to je ta čarobni kraj. – Da, bleško jezero je zibel veselja, naročje narodnosti, hram petja in zdravja vir!" Tako pa so leta 1858 poudarjale Novice, ki omenjajo, da je bilo tedaj na Bledu mnogo imenitnih gostov različnih stanov iz raznih daljnih krajev. Med njimi so bili tudi dunajski dijaki slovenske narodnosti, ki so domačine razveselili s prijetnim petjem, ter prof. Trstenjak in dr. Janez Bleiweis (1807–1881). *"Mnogo družih inostranih učenih mož je obiskovalo že letos prelepo našo gorensko stran; med temi mi je neki, ki je že celo Evropo in tudi čezmorske kraje obhodil, naravnost rekel, da le malo je tako lepih krajev vidil kakor je naš gorenski kraj; tako krepkih ljudi na duši in telesu, kakor so Gorenci, celó celó malo."*²

Mnogo domačih obiskovalcev je na Bled prišlo s posebnim razlogom. Poročevalec Novic omenja imenitno praznovanje na Bledu. Na nedeljo, 22. avgusta 1858, se je na Bledu zbrala večja skupina gostov, *"gorenske gospode in verlih rojakov"*, ki so želeli počastiti osemindvajseti rojstni dan *"presvitlega Cesarja, ter mu skazati svojo udanost, zve-*

stobo in ljubezen". Središče praznovanja, ki je vključevalo tudi tombolo, je bilo v Mallnerjevi gostilni v Želečah. Na mestu današnjega Park hotela jo je leta 1848 zgradil Andrej Mallner oziroma Malner (1799–1859), prijatelj pesnika Franceta Prešerna. Veliko sobo v gostilni so okrasili s cveticami in portretoma cesarja Franca Jožefa I. in cesarice Elizabete. Zbrani so se iz gostilne odpravili na ladjice opazovat ognjemet. Pripravili so ga prireditelji praznovanja in Viktor Ruard, lastnik fužin na Savi in v Mojstrani, ki je leta 1858 kupil bleški grad. *"Kar hipoma švigne plameči raket proti nebu iz srede jezera; znamenje je, da se prične lepa osvečava na ladii in druga na bleškem gradu."* Ognjemet je trajal celo uro, vmes pa so pokali možnarji. *"Glej! kak švigajo razni ognji in svečava v zraku, – kak se spreminjajo v mnogobrojni luči valovi, otok, obalo in veličanski grad; čuj! kak se zlega krik gledalcev in godba sumeča, ki se konča s slavno pesmijo cesarsko!"*³ *Krasen večer! Malo krajev gotovo gotovo, v katerih bi se imeniten god vredneje praznovati mogel!"* Po ognjemetu se je družba vrnila v Mallnerjevo gostilno, kjer so sobo medtem pripravili za ples. *"Vidiš, kak se verstijo in vertijo čili plesavci in nježne plesavke, kak 'pobirajo lahke stopnice'. Znotraj v gostivnici vse mergoli židane volje; zunaj pa potihne vse; plan jezera se vlega v mir, – le jek godbe in veselja iz sobane se pogubljuje po njem."* Ko so se plesalci razporedili, da bi odplesali četvorko ("Quadrille"), je prispela pošta, ki jo je prisotnim prebral okrajni predstojnik J. Košir. V njej je deželni glavar sporočal, da je cesarica pravkar rodila sina. *"Zdaj pa Slavaklicov in veselega vriska in ploskanja ni konca ne kraja; cesarska pesem zopet zadoni; vsi pričujoči pojejo jo navdušeni; z gradú pa se razlega strel sto- in enkrat."*⁴

Velike zasluge za pripravo veselice naj bi imel okrajni predstojnik (*"kantonski poglavar v Radoljci"*) Košir. Novice so ga pohvalile, da se *"iskreno prizadeva za srečo bleškega jezera in celega okraja"*, saj pridno oskrbuje poti ob jezeru, postavlja lepe mostove in odpravlja napake. Za prihodnje leto naj bi bila načrtovana tudi dolgo zaželeno, *"prijazna pot poleg jezera krog in krog"*.⁵

Naslednjo nedeljo, 29. avgusta 1858, je Viktor Ruard pripravil novo slovesnost v počastitev *"veselega rojstva cesarjeviča"* in prestolonaslednika Rudolfa. Med praznovanjem se je na Bled nenedoma pripeljal deželni glavar grof Chorinsky v spremstvu avstrijskega *"ministra notranjih oprav"* barona Alexandra Bacha. *"Lahko si samo mislite, kako neizrečeno je prihod ta vesele naše večernice"*

¹ Slovenski glasnik, 1858, št. 8, J. Radonievč (Jožef Schwegel): V Bledu.

² Novice, 1858, št. 34, §., Z bleškega jezera. 22. avg. zvečer.

³ Mišljena je avstrijska himna skladatelja Josepha Haydna, besedilo zanjo pa je napisal Johann Gabriel Seidl.

⁴ Novice, 1858, št. 34, §., Z bleškega jezera. 22. avg. zvečer.

⁵ Prav tam.

povišal!" Bach in Chorinsky sta iz Bleda odpotovala v Bohinj in na ogled fužin na Javorniku in na Savi, nakar se je Bach odpeljal na Koroško. "Lepo vreme ga je ves čas spremljalo in gorenska stran se mu je v vsi svoji rajski lepoti kazala. Pa je slavni gospod tudi prehvaliti ni mogel. Povpraševal je za to in uno, in zvedil to in uno; prepričal se je sam: če je kje klopčič gojzdnih zadev zlo zamotan, je zamotan tu, in da v prid gorenskemu fužinstvu je konec vseh pravad živa potreba."⁶

Obiskovalci, ki so sredi 19. stoletja prihajali na Bled, so se morali spoprijeti s precejšnjimi težavami, saj se je dalo z železnico priti le do Ljubljane, naprej pa so morali s kočijo ali z vozom. Potovanje iz Ljubljane do Bleda je zato trajalo dlje kot pa potovanje iz Ljubljane v Gradec, do katerega je bilo mogoče priti z železnico.⁷

Neurejene so bile tudi ceste in poti v neposredni okolici Bleda. "Človek, ki tukaj v lepem vremenu ene dni biva, se ves poživí, in nehotoma mora obstati: zares si krasna slovenska zemlja ti! Edino, kar je graje vredno, je zmiraj slabji cesta."⁸

Dr. Janez Bleiweis, ki je vsako leto potoval na Bled, je leta 1850 zapisal: "Od lani se ni tukej še nič spremenilo – kraj je še zmiraj lep, da ga ni nikjer lepšiga; ljudje so prijazni, in narodski duh se še vedno živo glasi v veseli družbi – ali tudi ceste in pota so še zmiraj tako gerde, kakor so bile, ali še gerji; pred Mlinam smo jo komaj iz blata izvozili."⁹ – "De bi se le tudi kmalu dostojna pot proti toplicam naredila, kakor sploh cesta od Lesc naprej noter do Mlina v dober stan popravila! Narava je nar večí lepoto podélila temu kraji – naj bi se vunder tudi enkrat grozno slaba, tu in tam clo nevarna cesta popravila! Saj bo le domačinom v dobiček. Nar boljši čas za Blejsko jezero pa bo še le zdej prišel, ko imamo železnico v deželi."¹⁰

Dunajskega zdravnika in kemika dr. Gruberja je potovanje po cestah v okolici jezera spominjalo na pot, ki skozi pekel vodi v nebesa. Bleiweisu je poleg ureditve poti, kopališč, prevoza in prenočišč za goste predlagal, naj deželni stanovi poskrbijo, da sposoben kemik, npr. profesor Franz Hruschauer iz Gradca, natanko preišče blejske vrelce in ugotovi njihovo zdravilno moč. "To je prva potreba; – in ker toplice, če veliko slavo dosežejo, celi deželi koristijo, naj se to preiskovanje, kakor je tudi v drugih deželah navadno, na deželne stroške zgodi. Preiskovati se morajo pa zdravilne vode na svojim izvirku, scer po pošiljanju zgubé veliko svoje puhteče moči." Dr. Gruber je poudaril: "Krajnci,

še ne véste, kaj še zna iz Bleda biti, ki imenitni 'Išel', kamor vsako léto síle veliko premožne gospode zahaja, v lepoti in zdravim prijetnim zraku še prekosi. Pa začeti se mora popravljati, de bo vse čedno in pripravno. Zdej je čas nastopil – je g. dohtar dalje rekel – de je med bogatini šega, bolj hladne koplje obiskovati, in Blejske z Blejskim jezeram so kakor nalaš zato. Po železnici ni delječ v Bled. Kmalu se bo začelo od Bleda po svétu govoriti, in veliko dénarja se bo nosilo gori."¹¹

Bled je tedaj sestavljalo pet majhnih kmečkih vasi, Grad, Zagorice, Želeče, Mlino in Rečica. Novice so leta 1861 poročale, da so na Koširjevo pobudo vaščani Gradu skupaj z vaščani Zasipa, Dobrave, Podhoma in Rečice popravili blatno pot od Gradu do Zasipa. "Prav lepo se zahvaljujejo greske dekleta, ktere so mogle v jesenskem času vodo do kolen bresti, kadar so mogle na polje živino iskat iti. Zdaj bojo gospodje lahko tudi svoje gospé sabo vzeli na Hom, ogledovat ondašnji prijetni slap."¹²

Narodna slavnost na Bledu leta 1861

Politična odjuga v habsburški monarhiji je v šestdesetih letih 19. stoletja omogočila Slovencem, da so se začeli povezovati in javno opozarjati na narodne pravice. Leto 1861 z uveljavitvijo ustavne ureditve v monarhiji bi lahko imeli za pomemben mejnik pri prebujanju slovenske narodne zavesti, saj so bile tedaj ustanovljene prve čitalnice v Trstu, Mariboru in Ljubljani. Najbrž pod vtisom podobnih čeških in tudi nemških shodov so na veliki šmaren v letih 1861 in 1862 Slovenci priredili veliki srečanja na Bledu, ki sta imeli bolj naroden kot verski značaj. Srečanja oziroma narodni slovesnosti sta skorajda izginili iz zgodovinskega spomina, čeprav v njih že lahko začutimo napoved nekaj let poznejšega taborskega gibanja z množičnimi zborovanji na prostem. Morda bi lahko dejali, da je šlo za enega izmed preizkusov slovenske mobilizacijske moči in učinka, ki so ga javne oblike slovenskega združevanja imele na Nemce v monarhiji.

Slovenci so se sredi 19. stoletja redno zbirali na Bledu na veliki šmaren (15. avgust) in v dneh pred velikim šmarnom.¹³ "Radi bi znali /.../ alu se bomo, kakor druga leta, dijaki tudi letos snidili o velikem Šmarni v Bledu in doživeli spet nekoliko veselih ur v tem kraji, ki ga Prešern po pravici imenuje – podobo raja?" je npr. leta 1861 v imenu slovenskih dijakov zapisal eden izmed dopisnikov Novic.¹⁴

⁶ Novice, 1858, št. 36, §§, Iz Bleda 1. sept.

⁷ Novice, 1851, št. 29, Iz Ljubljane.

⁸ Novice, 1853, št. 68, L-k.: Od Bleškega jezera.

⁹ Novice, 1850, št. 44, Janez Bleiweis: Spomin popotovanja po Štajarskim in Gorenskimi.

¹⁰ Novice, 1850, št. 10, Vesela novica od Blejskiga jezera.

¹¹ Novice, 1850, št. 44, Janez Bleiweis: Spomin popotovanja po Štajarskim in Gorenskimi.

¹² Novice, 1861, št. 33, U-c.: Od Bleškega grada 5. avg.

¹³ Novice, 1853, št. 68, L-k.: Od Bleškega jezera.

¹⁴ Novice, 1861, št. 29, V Zagrebu 4. julija.

Blejski otok, razglednica s konca 19. stoletja (fotografski atelje Benedikta Lergetporerja na Bledu).

Bojazen je bila odveč, saj je veliki šmaren leta 1861 na Bled privabil precejšnje število Slovencev. Čeprav je veliki šmaren verski praznik, med obiskovalci zagotovo niso bili samo romarji k Marijinemu svetišču na blejskem otoku. Dopisnik Novic je poudaril, da na Bledu še nikoli ni videl toliko ljudi. Zaradi toplic je nekaj gostov na Bledu že bilo, na veliki šmaren pa se je iz Ljubljane pripeljalo več vozov. Na prvem je visela narodna zastava, pevci pa so navdušeno prepevali in pozdravili Bled s pesmijo Simona Jenka Naprej zastave Slave, ki jo je leta 1860 uglasbil Davorin Jenko in je veljala za neuradno slovensko himno.

Morda so bili omenjeni pevci dunajski, graški in praški dijaki, ki so se na Bled pripeljali na lojtrnikih. Dijaki so med potjo peli slovenske pesmi in tudi streljali s samokresi, v Kranju pa sta jim dve dekleti na hitro sešili slovensko zastavo.¹⁵

Tiskanega poziva, oznanila oziroma vabila za srečanje na Bledu ni bilo. Kot je moč razbrati iz poročila v Novicah, se je vest o srečanju širila od enega do drugega rodoljuba. "Čudil se je vsak, kako se je na inem mestu sešlo toliko ljudstva brez poziva, samo iz želje vsacega, da kakor rodoljub najde in spozna drugih rodoljubov in domorodnih gospá in gospodičen." Proti poldnevu so se ljudje začeli shajati pred toplicami, "kjer je narodna zastava z verha hiše v vetru se vila, vabeča vsacega rodoljuba v svojo senco. In z zastavo naprej odide velika množina veselo pevajoča v Grad". Na dvo-

rišču gostilne v Gradu, ki je bila last Vidičeve vdove, se je odvijalo slavnostno kosilo za približno 130 gostov.¹⁶

Šolnik in slovstveni zgodovinar prof. Ivan Macun (1821–1883) je za zagrebški "zabavno-poučni" časopis Naše gore list (1861–1866) napisal obširno poročilo o srečanju na Bledu, ki vključuje tudi opis potovanja slovenskih dijakov preko Kranja in Radovljice do Bleda ter opis Blejskega jezera in okolice. Macun, ki je v letih 1850–1860 in 1861–1870 poučeval na gimnaziji v Zagrebu, omenja, da je udeležence kosila razveselilo kmečko odposlanstvo iz Bohinja. "A došlo je nekoliko djevojkah i momakah, da pozdrave društvo i napose Lovru Tomana. Pozdrav bijaše dvojak; jedna pjesma i to čuj sviete hrvatski – pjesme štokavske kano: Ja sam Slavjan, slavski sin; prodrieše dakle one pjesmice spojene sa krasnimi hrvatskimi napjevi čak do zabitih tih, najzapadnijih stranah jugoslavenstva!

A drugi bijaše pozdrav, da mu se zahvališe za njegovo djelovanje u državnom saboru bečkom za domovinu i narodnost. – A bogme gledajući krasni uzrast gorostasnih tih junačkih gorenacah bohinskih, morao bih priznati da u takova naroda imade duševne i telesne snage.

Gromovitimi uzklci spremljeni odoše opet med svoje gore, gdje se, ko što Prešeren pripovieda u 'krstu pri Savici' Slovenstvo branilo najdulje proti njemačkom narodu pod izlikom krstovim."¹⁷

¹⁵ Naše gore list, 1861, št. 28, Ivan Macun: Prizor slovenskog žitja u Bliedu.

¹⁶ Novice, 1861, št. 34, M.: V Bledu. 16. avg.

¹⁷ Naše gore list, 1861, št. 28, Ivan Macun: Prizor slovenskog žitja u Bliedu.

Na kosilu se je zvrstila vrsta slavnih nagovorov in zdravic. Ko so postregli z juho, je vzdignil kozarec in pozdravil zbrane državni in deželni poslanec, odvetnik v Radovljici dr. Lovro Toman (1827–1870), ki se zaradi bolezni sprva ni nameraval udeležiti shoda, a je naposled iz ljubezni "*do slovanske reči*" vendarle prislulnil prijateljskim prošnjam. Toman je menil, da ima pravico do prve besede, "*ker iz ravno tega kraja nikogar pričujočega ne vidi, on pa po materi, ki je v Grajski cerkvi keršena bila, iz té vasi svoj rod izvaja.*" Tomanova mati Helena Hribar je bila namreč rojena na Rečici pri Bledu. Ivan Macun se je v imenu prisotnih zahvalil za zdravico in nazdravil Tomanu, saj se ta v državnem in deželnem zboru poteguje za slovanske pravice, in "*je tudi zanaprej on naša nada, kakor nam je bil do zdaj štit, dika in veselje*". Toman pa je opravičil neformalnega slovenskega voditelja dr. Janeza Bleiweisa, ki so ga zadržali opravki: "*Kdo ne vgame moža, ki dela ne utrudljivo na našem znanstvenem polju, ki je celo svoje življenje posvetil le enemu namenu, da više in više do pravega izobraženja pripelja svoj narod in da zagovarja pravice, ki mu gredo, in kateri stoji v burjah in nevihtah, ki mu z oblaci zastirajo težavno pot, kakor skala nepremakljiv z bistrim očesom, mirnim sercom, in ojstrim peresom.*" Tomanove besede o Bleiweisu so prisotni sprejeli z vzklikom "*Slava mu, slava!*" – "*Ta glas zadoni kot iz enih ust po celem društvu, in mislil bi bil človek, da živioklicu ne bode konca ne kraja. Šlo je iz srca – globoko iz hvaležnega srca.*"¹⁸

Mladi bolj radikalno usmerjeni politik in pravnik dr. Valentin Zarnik (1837–1888) je napil dr. Františku Ladislavu Riegerju (1818–1903) kot prveму zagovorniku južnih Slovanov v državnem zboru. Toman in Zarnik sta se namreč malo pred shodom udeležila pogreba slovaškega in češkega kulturnega organizatorja, jezikoslovca in literarnega zgodovinarja Pavla Josefa Šafárika (1795–1861) v Pragi.¹⁹ Anton Galé (1818–1863), graščak v Bistri

pri Vrhniki, je nazdravil domoljubnim gospem in gospodičnam. Poudaril je, da njemu samemu ni bila dana priložnost, da bi v čisti in gladki slovenščini mogel izrekati svoje misli, vendar pa bodo njegovi otroci deležni popolne in vsestranske izobrazbe v slovenskem jeziku. To bo njegova skrb, ki jo ima tudi za sveto dolžnost vsakega slovenskega očeta in vsakega pravilno in pošteno mislečega državljana. Iz stoterih ust je zadonelo: "*Slava mu, g. Galetu, in vsem očetom takih misli!*"²⁰

Toman, ki je slovel kot odločen narodni govornik, ljudski tribun in "miljenec naroda", je zopet poprijel za besedo in v svojem "fulminantnem govoru"²¹ izrekel dva predloga. "*Notranje in vunanje, dušne in telesne so moči vsakega naroda. Narodna dolžnost pa je, truditi se, da te in une pripelje na največjo stopnjo veljave. Blagor mu, ako je resnično tako boje zedinil. Dušne moči pa so tiste, ki dajejo postave telesnim; slavnije so toraj, kakor nam to zgodovina sama dokazuje. Spomin Gerkov je slavniji od spomina Rimljanov, čeravno je rimska sila podjarmila pol sveta. Tudi nas kliče čas glasno na neprestano delo.*" Zato je Toman predlagal pesniško in pisateljsko tekmovanje, pri katerem bi zmagovalca počastili z lovorovim vencem. "*Znane so vsakemu nekdanje olimpiške igre starih Gerkov. Bile so one, tako rekoč, dušni trak, ki je vezal vse ude enega naroda po vsih krajih, kjer je gerški jezik vladal. Poglejmo, častito društvo, krasoto našega Bleda, – želja vsakega Slovenca, saj enkrat v letu obiskati té kraje, hrepenjenje vseh, spoznati se z izvrstnimi domoljubi in slavnimi možmi, – in dalje hrepenenje celega naroda za povzdigo, za razcvetanje mlade naše literature, in recimo: Vse to se lahko izpelje s trdno voljo in vernim sercem. Z neznano radostjo me navdaja tale misel: Vsako leto na današnji dan naj bi prišlo tukaj skupej slovanskih domoljubov, kolikor le mogoče, in tukaj pred celim društvom, v pričujočnosti treh izbranih sodnikov naj bi pisatelji in pesniki naši prebiral svoja dela, in lovorov venec pa naj bi okinčil čelo tistega, ki bi segel najgloblje v serca poslušavcov, ki je v slavnem boju slavno zmagal.*"²²

Za izvedbo literarnega tekmovanja na Bledu bi bilo zadolženo ravnateljstvo čitalnice, ki naj bi bila v kratkem ustanovljena v Ljubljani (oktobra 1861). Tomanov predlog je bil sprejet z soglasnim navdušenjem: "*To mora biti, to mora biti!*"²³ Lahko bi torej dejali, da imajo današnja mednarodna srečanja pisateljev (PEN) na Bledu "zametke" že v 19. stoletju.

V prevodu: "Prišlo je nekoliko deklet in fantov, ki so pozdravili prisotne in posebej Tomana. Pozdrav je bil dvojen: pesem, in čuj hrvaški svet – pesmi v štokavskem narečju kakor: 'Ja sam Slavljan, slavski sin'; torej so pesmice, povezane s krasnimi hrvatskimi napevi, prodrle celo do teh samotnih, najbolj zahodnih predelov jugoslovanstva.

V drugem pozdravu pa so se Tomanu zahvalili za delovanje za domovino in narodnost v dunajskem državnem zboru. A bogme, ob pogledu na krasne postave velikanskih junaških bohinjskih Gorenjcev je potrebno priznati, da takšen narod premore duševno in telesno moč.

V spremstvu gromovitih vzklikov so se znova podali med svoje gore, kjer se je, kot pripoveduje Prešeren v 'Krstu pri Savici', Slovenstvo najdlje branilo pred nemškimi narodom pod pretvezo križa."

¹⁸ *Novice*, 1861, št. 34, M.: V Bledu. 16. avg.

¹⁹ *Novice*, 1861, št. 28, 32 in 34, V. Zarnik: Štirje dnevi v zlatni Pragi.

²⁰ *Novice*, 1861, št. 34, M.: V Bledu. 16. avg.

²¹ Vošnjak, *Spomini*, str. 92.

²² *Novice*, 1861, št. 34, M.: V Bledu. 16. avg.

²³ Prav tam.

Bled, razglednica s konca 19. stoletja (fotografski atelje Benedikta Lergetporerja na Bledu).

Toman je takoj predstavil tudi "pesnika za to leto". "Poeta laureatus" je bil filozof Ivan (Janez) Zupan (1844–1892). Bil je brat Toma Zupana (1839–1937) in je pozneje postal profesor na Hrvaškem ter zložil nekaj liričnih pesmi.²⁴

Toman je predlagal tudi zbiranje prispevkov za Jugoslovansko akademijo; pobudnik za njeno ustanovitev je bil džakovski škof Josip Juraj Strossmayer (1815–1905). "V zibelji tako rekoč je še literatura nas južnih Slovanov. Mož, kateri je zanj toliko storil in žertoval, kakor nihče drugi in čigar zaslug zatoraj nikdar preceniti ne morem, presviti škof Diakovski Josip Juri Strossmajer' (živio, živio od vseh strani) 'dal je nježnemu detetu dojkino, da se na njegovih persih napije redivne moči, da se učvrsti in okrepi, in enkrat kakor zal mladeneč pred svet ustopi – utemeljil je akademijo jugoslovansko' – (Slava mu, slava!). 'Tudi nas Slovenec žlahtni Mecenat ni pozabil; povabil je tudi nas v matero njeno krilo. Bratje dragi, kako mu bomo skazali svojo zahvalnost bolje, kakor s tem, da pokažemo, da smo njegove dobrote vredni, toraj pripravno podpirati z vsemi močmi njegovo delo'. (To hočemo, to hočemo!). 'Pripravil sem v ta namen polo, ktero Vam tukaj podajam, da vsaki izmed nas svoj dar vpiše. Na vaših obrazih berem, kako hrepenite vsi, gospé in gospodje, udeležiti se blagih doneskov, in tako poklicati vse domorodce, kterim ni mogoče, danas v našem krogu se veseliti, ki pa gotovo doma, kjerkoli so, z nami enake

želje v nebo pošiljajo, poklicati jih, da to obilno storé, kar smo se mi po svoji moči danas storiti namenili. Za sklep mojih besedi pa zakličem, akoravno ste me že Vi v mojem govoru večkrat prehiteli, vendar še enkrat: Slava prvi zvezdi jugoslovanski, slava preuzvišenemu škofu Josipu Jurju Strossmajerju!" V pol ure so zbrali več kot tisoč goldinarjev in sto frankov v zlatu.²⁵

Darovalci za Jugoslovansko akademijo so se vpisali na posebno polo, tako da so Novice lahko objavile njihov seznam. Pri nabiranju prispevkov se je zlasti izkazal jurist in časnikar Ivan Železnikar (1839–1892), ki je s polo in krožnikom hodil od mize do mize. Železnikar je pri nabiranju "vedel vsacemu prigovarjati, da je kolikor mogoče žrtvoval", se je spominjal dr. Josip Vošnjak (1834–1911), ki je tudi sam kot reven sekundarij "poločil svoj obolus na krožnik" (skoraj tretjino svojih mesečnih dohodkov). "Pa kdo se je zmenil za take denarne malenkosti, ko smo v svoji neizmerni navdušenosti takoj bili pripravljeni hiteti celo v krvavi boj za svoj narod!"²⁶

Med 104 zabeleženimi darovalci so bili predstavniki številnih znanih slovenskih družin: dr. Dragotin Bleiweis (50 gold. v imenu očeta dr. J. Bleiweisa in 10 gold. v svojem imenu), dr. L. Toman (50 gold.), A. Gale (50 gold.), Franciška Galetova (20 gold.), Viktor Gale (10 gold.), ljubljanski trgovec Franc Ks. Souvan (50 gold.), Marija Sou-

²⁴ Vošnjak, *Spomini*, str. 92–93.

²⁵ *Novice*, 1861, št. 34, M.: V Bledu. 16. avg.

²⁶ Vošnjak, *Spomini*, str. 94.

vanova (20 gold.), posestnik Ajmonovega gradu Oton Detela (15 gold.), dr. Andrej Vojska (15 gold.), ljubljanski trgovec Jožef Pleiweis (60 gold.), Ernestina Pleiweisova (40 gold.), Marija Pleiweisova (20 gold.), Ernestinica Pleiweisova (15 gold.), Jožek Pleiweis mlajši (10 gold.), Katarina Bučarjeva (10 gold.), posestnik v Ljubljani Jožef Šantl (15 gold.), dr. Viktor Skaria (4 gold.), posestnik na Vrhnikih France Golob (40 gold.), trgovec iz Kranja Konrad Pleiweis (50 gold.), Joana Pleiweisova (10 gold.), Joanica Pleiweisova (2 gold.), Leopoldo Jugovic iz Aleksandrije (10 gold.), B. Dolenc iz Podberja (15 gold.), pravoslovec iz Razdrtega Anton Dolenc (1 gold.), posestnik iz Razdrtega Anton Dolenc (20 gold.), trgovec v Trstu Franc Kavčič (50 gold.), uradnik iz Razdrtega Josip Kavčič (100 frankov v zlatu), trgovec v Trstu Šestomir Vilhar (50 gold.), posestnik v Razdrtem Joan Kavčič (20 gold.), fužinar v Kamni Gorici Janez Toman (20 gold.), Katarina Florianova iz Kranja (10 gold.), poslanec Luka Svetec (20 gold.), pravnik iz Prage Karel Hausild (15 gold.), pravnik August Lokar (5 gold.), posestnik papirnice v Goričanah Stanislav Grundner (5 gold.), Friderik Burger iz Pešte (5 gold.), G. Wallnöfer (5 gold.), vzgojitelj v Ljubljani Janez Železnikar (3 gold.), modroslovec Gr. Krek (1 gold.), dr. Josip Vošnjak (10 gold.), pravoslovec Janez Mencinger iz Bohinja (1 gold.), učitelj v Zagrebu Fran Erjavec (10 gold.), učitelj v Varaždinu Valentin Mandelc (12 gold.), učitelj v Zagrebu Ivan Stožir (10 gold.), pravnik v Gradcu Janez Geršak (1 gold.), V. Orel (1 gold.), posestnik v Lescah France Legat (10 gold.), posestnik v Sorici Andrej Florjančič (5 gold.), profesor v Ljubljani Ivan Macun (15 gold.), župan Radovljice Miroslav Homan (20 gold.), telegrafski uradnik Tone Wagner (2 gold.), asistent na realni na Dunaju Janez Tušek (5 gold.), oskrbnik fužin barona Zoisa v Bohinju France Florjančič (5 gold.), Tereza Florjančičeva (2 gold.), Marija Florjančičeva (1 gold.), Franc Florjančič (1 gold.), Janez Vesel iz Ljubljane (1 gold.), Valentin Zarnik (5 gold.), pravoslovec Jože Perne (2 gold.), trgovec iz Kranja France Jalen (2 gold.), umetnoslovec v Gradcu France Tomšič (1 gold.), osmošolec v Ljubljani Raimund Arce (1 gold.), sedmošolec v Ljubljani Tone Kotnik (3 gold.), sedmošolec Janez Pogačnik (1 gold.), graščinski oskrbnik v Bistri Anton Blagne (2 gold.), sedmošolec v Varaždinu Lovro Bergant (2 gold.), osmošolec Dragotin Klun (2 gold.), osmošolec Valentin Pečnik (1 gold.), osmošolec Peter Maher (2 gold.), osmošolec Wilan Potočnik (2 gold.), gimnazijski učitelj v Zagrebu Franjo Bradaška (3 gold.), sedmošolec Alojzi Kumer (2/10 gold.), sedmošolec Jernej Škofic (2/10 gold.), osmošolec Grega Jakel (2/10 gold.), sedmošolec Janez Jugovic (2 gold.), abiturient Franjo Šolar (1 gold.), abiturient Tone Kukec (1 gold.), abiturient Janez Ažman (1 gold.), sedmošolec Janez

Hočevar (1 gold.), Janez Klofutar iz Tržiča (5/10 gold.), bivši osmošolec Janez Lukanc (5/10 gold.), privatni učnik v Ljubljani August Pugel (2 gold.), pravnik na Dunaju Jože Noli (3 gold.), umetnoslovec v Gradcu Vilko Polak (1 gold.), osmošolec Janez Lavrič (1 5/10 gold.), šestošolec Janez Jager (5/10 gold.), sedmošolec Matija Bašič (1 gold.), osmošolec iz Smednika Jernej Ramovš (1 gold.), sedmošolec iz Zabreznice Janez Dovžan (1 gold.), osmošolec France Kepič (2/10 gold.), osmošolec iz Novega mesta Jože Povše (1 gold.), bogoslovec Tone Osana (1 gold.), posestnik v Ljubljani France Drenik (2 gold.), bivši osmošolec Blaž Soklič (1 gold.), osmošolec Kert Matevž (5/10 gold.), bivši osmošolec Šimen Kokalj (5/10 gold.), sedmošolec Janez Zupan (1 gold.), trgovec Drag. Tavčar (5 gold.), inženir v Kranju Dragotin Souvan (2 gold.), bivši pravnik na Dunaju Anton Sirknik (2 gold.), šestošolec Jan. Golob (3/10 gold.), Josipina Ravnikarjeva iz Kočevja (3 gold.), Marjeta Macunova iz Benetk (2 gold.), bivši osmošolec Mihajl Mogolič (5/10 gold.) in bogoslovec iz Maribora Janez Mogolič (5/10 gold.).²⁷

Znesek, ki so ga zbrali udeleženci srečanja na Bledu, je bil precejšen. Slovenski in hrvaški narodnjaki so se medsebojno podpirali pri ustanavljanju narodnih ustanov in društev. Škof Strossmayer je kmalu vrnil uslugo slovenskim zborovalcem na Bledu in prispeval 1000 forintov za ustanovitev Slovenske matice in ljubljanske čitalnice, finančno je pomagal tudi drugim čitalnicam, npr. čitalnicama v Gorici in Mariboru, katerih častni član je bil.²⁸

"Veselje včerašnjega in današnjega dneva v Bledu nam je nov dokaz, kakšna je navdušenost naroda za domačo reč, in porok, da Slovenci ne bodo nehali, eni svoje dušne, eni dnarne moči pokladati na oltar premile domovine," je poudarjal dopisnik Novic, ki omenja, da so sovražni (tj. nemški) časniki shod "črnili" še preden se je zgodil in da so udeleženci srečanja med vračanjem iz Grada proti toplicam srečali mnogo Radovljičanov z narodno zastavo in godbo. Skupaj so se podali na vožnjo po jezeru, "ena ladja je nosila baklje".²⁹

Ivana Macuna je večerni prizor ob jezeru spominjal na sliko Večer v Neaplju: *"Mnogi koji čitatelj motrio je možda čudom, koj put sliku: Večer u Napulju; znao bog, što si je umjetnik mislio pri tom, nu osim Vezuva sve je ostalo vidjeti na svakom jezeru, imade li zaljubljenikah. A što doživšmo ovdje, toga niema ti često, tu je poezija u naravi možda kano u Napulju, tu bijaše mladeži izobilja, a nije li to poezija ljudskoga žitja – tu bi*

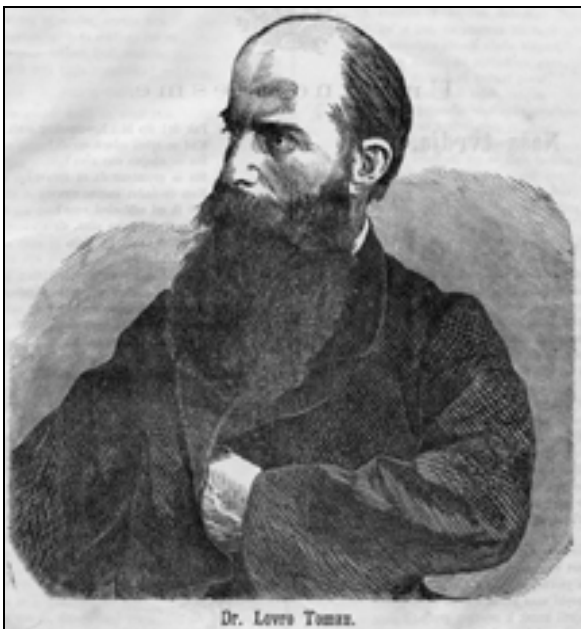
²⁷ Novice, 1861, št. 34, Doneski za akademijo jugoslavensko podpisani v prvi naberi v Bledu 15. avg.

²⁸ Korunič, *Jugoslavenska ideologija u hrvatskoj i slovenskoj politici*, str. 257.

²⁹ Novice, 1861, št. 34, M.: V Bledu. 16. avg.

jaše pjevanja da je peč odgovarala gori, a gora stienam, a stiene hridom. A bijaše i onoga duha, kojim diše sadanji viek, koji vlada sadanjim svetom, bijaše narodnoga duha domačega; pa to da nije poezija? – Sunca nestane, zvezde krugom kruže pred očima, pjesme ore se, društvo diše svetim nadahnutjem slavenskim, a jezero mirno sluša sva ta čudesa; i ono pleskajući talasi mirno izmjenjajućimi se, a sa obale svjetina nas gledaše, stranom radujući se s nami, stranom u svakdanjesti svojoj nedokučiv, šta je sveto ovo čuvstvo narodno.³⁰

Mnogo ljudi je na Bledu prenočilo. Naslednjega dne so se podali na otok, kjer so se spomnili na umrlega Šafárika, "otca slavenske povjestnice". Ker je bil Šafárik protestant, maša v cerkvi ne bi bila primerna, zato je mladina zapela nekaj cerkvenih pesmi.³¹

Dr. Lovro Toman, *Slavjanski jug*, 1868, št. 2.

³⁰ *Naše gore list*, 1861, št. 29, Ivan Macun: Prizor slovenskog žitja u Bliedu.

V prevodu: "Morda je kakšen bralec videl sliko 'Večer v Neaplju'; bog ve, kaj je umetnik mislil, vendar vse ostalo na njej razen Vezuva lahko vidimo na vsakem jezeru, tudi zaljubljenca. Kar smo doživeli tu, pa ni običajno, tu je poezija v naravi, morda kakor v Neaplju, tu je bilo mnogo mladine in ali ni to poezija človeškega življenja? Bilo je petja, da je peč odgovarjala gori in gora stenam in stene skalam. Bil je tudi tisti duh, s katerim je prežeta sedanja doba, ki vlada sedanjemu svetu, narodni duh domač, ali ni to poezija? – Sonce je izginito, zvezde so krožile pred očmi, razlegale so se pesmi, prisotne je prežet svet slovanski navdih, jezero pa mirno poslušalo vse te čudeže, valovi pljusajo, z obale nas gleda ljudstvo, delno se veseli z nami, delno pa v svojem vsakdanu ne doume, kako sveto je to narodno čuvstvo."

³¹ Prav tam.

Na kosilu se je zbralo okrog 40 oseb. Nazdravili so poslancu v državnem in v goriškem deželnem zboru Antonu Černetu (1813–1891), "ki se je tako možko z našim g. Tomanom pri branjenji narodnih pravic boril", in posestnikom iz Notranjske, ki so se v obilnem številu udeležili srečanja. Za postrežbo sta poskrbela gospod Prešeren in gospa Vidičeva. Franc Just Prešeren (1808–1864), po domače Španov iz Vrbe, je bil soimenjak in tudi prijatelj slovenskega pesnika dr. Franceta Prešerna. Za Uršulo Ferjan je prevzel prvo blejsko gostišče Pri Burjvcu (Pri Burju).³²

Kot so poročale Novice, so nemški časniki o shodu na Bledu pisali kot o "Slavencongress" (slovanskem kongresu), na katerega bodo prišli "Verbrüderji" (pobratimi) s severa in juga. Čeprav so oblasti najbrž poskrbele za stražo, ki bi posredovala v primeru napetosti med Slovenci in Nemci, se je shod končal mirno. Napovedanih Nemcev iz Trziča z nemško zastavo na Bled namreč ni bilo.³³

Nemški časniki, ki so kritizirali slovensko srečanje na Bledu, so bili "Tristerica", "Tagespošta" in "Preša", t.j. Triester Zeitung (1853–1915), graški liberalni dnevnik Tagespost (1856–1945) in dunajska Die Presse (1848–1896). Novice so poudarile: "Res! da nam ni treba 'Hansjörgel-na',³⁴ tako pridno nas norčavi korespondenti onih časnikov zakladajo s mešnicami vsake baže, zakaj kar ni laž, je pa burka. Ker jim je čisto spodletelo, kar so prerokovali in česar je zlasti naša teta 'Tristerica' želela, ko je očitno 'nemške' Teržičane v dvoboj hujskala, so potpe-no rep stisnili in merdo napeli, da so se nam res do podplata smilili." Dopisnik iz Trziča naj bi v Tagespost in Triester Zeitung poslal vest, da je dr. Toman na Bledu napil "nemški kulturi". "Kaj ne, da so to prave pustne burke? In ker so sedanji časi tako mežjavi, smo res veseli, da nam skor vsaki dan kak ljubljanski pavliha prinese gradiva za smeh. Zato živili naši 'Hanswursti'! ki se tako marljivo trudijo vsaki dan za nas, da pred malo časom še malo znani rodič slovenski sedaj že zvonec nosi po celem svetu. Zato še enkrat: živili 'Hanswursti' naši!"³⁵

Narodna slavnost na Bledu leta 1862

Slovensko srečanje na veliki šmaren leta 1862 je bilo že bolje organizirano. Dopisnik Novic namreč piše o slovenskih zastavah, ki so se "vile na bregu

³² *Novice*, 1861, št. 34, M.: V Bledu. 16. avg.

³³ *Novice*, 1861, št. 34, M.: V Bledu. 16. avg.

³⁴ Humoristično-satirični tednik Hans Jörgel von Gumpoldskirchen (izhajal v letih 1837–1879), pisan v dunajskem dialektu. Leta 1862 ga je Toman tožil zaradi razžaljenja časti (*Novice*, 1862, št. 38).

³⁵ *Novice*, 1861, št. 35, Iz Ljubljane. Hanswurst je bil robot komični lik v ljudskem in potujočem gledališču, ki ga je leta 1710 po vzoru Harlekina ustvaril J. Stranitzky.

krasnega jezera, ali pa pod obličjem sivih planin in orjaškega Triglava vihrale na čolnih sredi valov". Vabil na srečanje znova ni bilo. "Znano je celemu svetu, da se ni ne vabilo, ne prigovarjalo, ne priduševalo, da bi gostje prišli v Bled, ampak govorica med prijatli in znanci je bila edina oznanka cele zabave."³⁶

Kratka napoved srečanja je bila objavljena v Novicah: "Tihotni naš kraj se oživlja poslednje dni čedalje bolj; že vabi 'zemeljski raj' čedalje več gostov v okolico našo iz mnogih krajev; al prava 'saison' se začne še le mesca avgusta in okoli velikega Šmarna doseže svoj 'kulminationspunkt'. 16. avgusta pričakujemo kakor vsako leto tudi letos ljubih prijatlov iz vseh krajev mile naše domovine, in še se veselijo spominjajo, kako lepo je bilo v tem času lani, ko so domoljubi svoj shod proslavili s tem, da so z obilnimi darovi se spomnili akademije jugoslovanske. Kdor pride letos k nam, bo nadjel še vse po starem; nič se ne sliši še, da bi se kakošna priprava delala za to, kar bi olišpalo okolico jezera bolj kakor jo lišpajo še tako krasne poslopja – to je, prijetna pot, z košatim drevjem zasajena poleg jezera krog in krog. To bi bil zal pas, s katerim bi se okinčala niksa jezerska, in shodišče bi bil vsem gostom, ki sedaj tukaj ločeni eden od drugega živijo, da se še ne poznajo ne. Ali ne bo nobeden sprožil začetka te naprave?"³⁷

Vest je prodrla tudi v hrvaške časnike. Napoved in poročilo o srečanju sta bila objavljena v zagrebškem listu Pozor (1860–1867), ki je že leto poprej poročal o srečanju na Bledu. Ponatisnil jo je tudi karlovški list Glasonoša (1861–1865). Na slovesnost, ki jo na Bledu pripravljajo "brača naše Slovenci", so bili vabljeni vsi "prijatelji jugoslovenstva". Ti se bodo lahko na Bledu oddahnili od "afriške vročine" in spoznali s sosedi preko Sotle. Pozor je menil, da se bodo na srečanju posebej odlikovali pevci ljubljanske čitalnice, ki jih je več kot 40. Kdor se bo odločil oditi na Bled, mora do 12. avgusta priti v Ljubljano in se javiti pri "ljubimcu slovenskoga naroda" dr. Janezu Bleiweisu ali v čitalnici.³⁸

"Kad si se iz Ljubljane provezo Krajnom, gdje počivaju kosti neumrloga slovenskoga pjesnika Prešerna i Radoljcem, ukažu ti se domala planine sve veće i veće do najogromnije – Triglava, izpod kojih vidiš divno prostrto jezero s njegovim otokom,"³⁹ se je nad Bledom navduševal dopisnik hrvaškega Pozora.

"Već ti ovaj prizor tako očara srce, da si zaboravio na sav trud i trošak, što te stoji do ovoga vidika. Što planine divljo-romantičan prizor predstavljaju, to ga jezero sa svojom preliepom dolinom razblažuje tako, da oboje ovo spojeno sačinjava istom divnu krasotu, te ti i nehotice proleti pameću misao: da nevidim nebih vjerovao, da takova šta zvilja u naravi imade. Pjesnik se upravo roditi ima, da tu ljepotu opjeva, kojoj se je svatko živ dosele, videći ju, čuditi morao. Ukusnijega mjesta za svoju svrhu doista nemogahu Slovanci izbrati od ovoga. Mnogo je moći propotovati i mnogo toga putem vidjeti, što bi čovjeka uznijelo i zadivilo, ali da ovamo naposlje dodje, valja duša, rekao bi, nežalim puta, nežalim savjeta, što me je ovamo dovelo. Ako i jesam vidio u svojoj struci i ljepših stvari, takove lje jošte vidio nisam."⁴⁰

Že pred velikim šmarnom so bili na Bledu gostje iz Štajerske in Hrvaške. Dan poprej so rodoljubi iz Kranja, ki so se s svojo zastavo nameravali podati na Bled, na Laborah pričakali rodoljube iz Ljubljane. Vsi skupaj so se z godbo, "ki so jo vrli Ljubljančani seboj pripeljali", napotili v Kranj, kjer so pozdravili kranjskega župana Rudolfa Lokarja (†1871) in "častito duhovščino kranjsko". Naslednjega dne so nadaljevali pot proti Bledu, kjer so se z drugimi udeleženci shoda sešli v Zagoricah. Poleg Ljubljančanov in Kranjčanov so imeli svojo zastavo tudi Tržačani in Radovljičani. "Zjutraj je bilo – malo čez osem – sonce je veselo sijalo, visoko naše gore so čisto in ojstro bile vrezane v jasno nebo, naš Triglav je vesel pozdravljaval leskeče valove bleškega jezera, ko je celo društvo po klancu dolje se prikazalo. Naprej se je vila zastava tržaška, z napisom za nas Slavene toliko pomenljivim 'Složimo se', za njo pa so vihrale bandera unih mest, ki sem jih ravno kar omenil, in pred njimi so godci godli narodne naše popotnice, za njimi pa je vrela množica navdušena od krasnega pogleda tega kraja, ki je biser domovine naše. Pozdravljali so od vseh strani ra-

³⁶ Novice, 1862, št. 35, Iz Bleda po velikem Šmarnu.

³⁷ Novice, 1862, št. 32, Iz okolice bleškega jezera na Gorenškem 30. julija.

³⁸ Pozor, 1862, št. 181 (tudi Glasonoša, 1862, št. 64), Bledsko jezero i tamošnja svečanost slovenska dne 15. kolovoza 1862.

³⁹ Pozor, 1862, št. 197 (tudi Glasonoša, 1862, št. 70), S bledskega jezera.

⁴⁰ Prav tam.

V prevodu: "Ko se iz Ljubljane pelješ proti Kranju, kjer počivajo kosti nesmrtnega slovenskega pesnika Prešerna, in Radovljici, se pred teboj razgrinjajo vedno višje in višje gore do največje – Triglava, pod katerim se razprostira čudovito jezero z otokom.

Samo ta prizor ti tako očara srce, da si pozabil na ves trud in stroške. Kot planine predstavljajo romantičen prizor, tako ga blaži jezero s svojo prelepo dolino, vse skupaj pa tvori čudovito krasoto. Nehote ti pride na misel: če ne bi videl, ne bi verjel, da je kaj takšnega zares v naravi. Roditi se mora pesnik, da bo opeval lepoto, ob pogledu na katero se je moral doslej čuditi vsakdo živ. Bolj primernega mesta za svoj namen Slovenci ne bi mogli izbrati. Veliko je mogoče potovati in na poti videti veliko stvari, ki človeka prevzamejo in zbudijo začudenje, ko pa naposled prideš sem, ti ni žal poti in nasveta, ki te je pripeljal sem. Če sem v svoji stroki videl lepše stvari, take še nisem videl."

dovedni gledavci društvo, ki je šlo do Petrana, kjer se je potem vsaki po svojem potu obrnil; zastave pa so obesili na vrh Prešernovih toplic, od koder so potem dopoldne proti jezeru in sivi bleški skali se vile.⁴¹

Ko je odzvonilo poldne, so pred (Prešernovimi) toplicami zaigrali godci. Ljudje so se začeli zbirati, naposled so se podali v Grad, kjer jih je pri Vidicu čakalo kosilo. Zdravica je sledila zdravici, "radost je bila splošna in neprestana". "Kjer sloga vlada, tem cvetè radost, in kjer padajo iskram podobne besede poslušavcom v srca, tam se preobračajo iskre v plamen, ki žari iz navdušenih src v leskečih očeh. To vam je v kratkih besedah slika celega društva pri tej veselici."⁴²

Na svečanosti se je zbralo več kot 200 ljudi. Po mnenju dopisnika Pozora so se zbrali, da bi se posvetovali o napredku slovenščine, budili narodni duh in složno pokazali sovražnikom, da domoljubna čustva še niso povsem zamrla.⁴³

"Kakor pri vseh takih shodih, slovenskih in nemških, ustavoljubnih in ustavi nasprotnih, klerikalnih in liberalnih, so bile tudi takrat na Bledu, razen navadnega petja, dobre jedi in poštene pijače, napitnice poglavitna stvar,"⁴⁴ se je spominjal Fran Levec (1846–1916), ki se je kot mlad študent udeležil shoda na Bledu.

Prvi je spregovoril Toman, o katerem Levec piše, da je bil "kakor golobček belo oblečen 'od nog do glave'"⁴⁵ Toman je prvo zdravico namenil cesarju "presvitemu našemu vladarju" Francu Jožefu I. "Iz polnih src zadoni živio in slava proti jasnemu nebu, ki se z enako navdušenostjo ponovi, ko izreče dr. Toman zdravico premilostljivi in presvitli cesarici, ki je po dolgi bolezni vrnila se zopet v sredo svojih podložnih." Toman je omenil, da je bilo med prisotnimi poleg Slovencev s Kranjskega tudi mnogo Štajercev, Korošcev in Primorcev ter bratov Hrvatov. Zato je drugo zdravico namenil podpredsedniku hrvaškega zbora, baronu Dragotinu Kušlanu (1817–1867), ki se je srečanja udeležil kot zastopnik zagrebškega strelskega društva, vodji zagrebške višje realke Josipu Torbarju (1824–1900) in učitelju na realki Št. Rihtariću, ki sta zastopala pevsko društvo Kolo iz Zagreba, ter predsedniku mariborske čitalnice dr. Janku Sernecu st. (1834–1909).⁴⁶ Na Bledu pa naj bi bili tudi drugi hrvaški narodnjaki in politiki: Matija Mrazović (1824–1896), Mirko Šuhaj, Ivan Kukuljević Sakcinski (1816–1889) in Ivan Vončina (1827–1885).⁴⁷

Besedo je prevzel Josip Torbar, ki je poudaril, da je Hrvatom v veselje, ko vidijo padati meje, ki so jih nekdanj delile od Slovencev, "ko gora Ivanščica ni poznala mogočnega Triglava, ko kalniške gore niso vedile pripovedovati o kamniških planinah". "Srušiš se medje, sve večma i večma poznavaju se narodi medjusobno, i jerbo se poznavaju, moraju da se i ciene. Narodni je ponos ures svakoga naroda, i zlo po narod, gdje je nestalo njega. Bratjo Slovenci! Ima ga u Vas toliko, da bi propala svaka sila, koja bi toga uresa Vas lišiti htjela. Znade to narod hrvatski, koj se od svoje strane opet ponosi, što takovu narodu ruku, kano bratu, pružati može."⁴⁸ Za njim sta govorila Št. Rihtarić in Zorić, slednji je sklenil svoje besede z zdravico lepšemu spolu, ki je bila sprejeta z navdušenjem. "Resnica je, da možaki povsod imenujejo lepi spol dušo vsacega društva; al vendar moram reči, da ta misel ni bila edini vzrok radosti, ki se je posvetila vsacemu na obrazu, ko je začul lepo to zdravico; pravi vzrok je bilo trdno prepričanje, da so žene duša tudi domačega življenja, da so one vrtnarice, ki prve spušajo semena domoljubja v mlade srca, in ga zopet njegujejo in varujejo, dokler ne požene močnih korenin, da kljubujejo nevihtam, ki tolikrat pod vrhom mladega drevesca divjajo, ter ga silijo, da bi se pripognilo v prah," ugotavlja poročevalec Novic. "Al matere slovenske ga gojë in ga bodo gojile, da se ne bo priklonil, temuč da bo obrodil obilen sad, in ravno zato zná narod čislati vrle Slovenke."⁴⁹

Dr. Sernec se je zahvalil za zdravico štajerskim Slovincem in omenil, da ga je med vožnjo iz Maribora proti Ljubljani nek šopotnik vprašal, kje je prava meja med deželama Štajersko in Kranjsko. Sernečev odgovor – "Mi Slovenci ne poznamo tukaj meje; pri Sipelfeldu gori prašajte za-njo." – je med prisotnimi vzbudil gromovite vzklike "Živio!". Vas in postaja Spielfeld je bila namreč zadnji slovenski kraj ob južni železnici, ki je povezovala Dunaj in Trst. Poleg zdravic dr. Bleiweisu, poslancu Černetu, džakovskemu škofu Strossmayerju, mariborskemu pravniku dr. Ferdinandu Dominkušu (1821–1901), Črnogorcem in zahvale dr. Serneca je vsem prisotnim "posebej globoko v srce segel" obisk kmečke žene iz Tržaškega in njenega sina, abiturienta tržaške gimnazije. Gospodje so staro ženo v "prijazni narodni obleki" posadili v svojo

venskoj politici, str. 256.

48 Novice, 1862, št. 35, Iz Bleda po velikem Šmarnu.

V prevodu: "Zrušile so se meje, narodi se vedno bolj poznajo med seboj, zato se morajo tudi ceniti. Narodni ponos je okras vsakega naroda in nesrečen je narod, ki mu ga je zmanjkalo. Bratje Slovenci! imate ga toliko, da bi propadla vsaka sila, ki bi Vam ta okras hotela odvzeti. To ve narod hrvaški, ki je ponosen, da lahko ponudi roko takšnemu narodu."

49 Prav tam.

41 Novice, 1862, št. 35, Iz Bleda po velikem Šmarnu.

42 Prav tam.

43 Pozor, 1862, št. 197 (tudi Glasonoša, 1862, št. 70), S bledskega jezera.

44 Levec, Eseji, študije in potopisi, str. 387.

45 Prav tam.

46 Novice, 1862, št. 35, Iz Bleda po velikem Šmarnu.

47 Korunić, Jugoslavenska ideologija u hrvatskoj i slo-

*Hotel, (gostišče) Petran v Mlinem, razglednica s konca 19. stoletja
(fotografski atelje Aloisa Beera iz Celovca).*

sredino, "in vidilo se je, kako je pri celi veselici srce ji od veselja igralo, kako je poslušala besede vrljih govornikov, da jih sosedam svojim, kadar se vrne, povedati more". K ženi je pristopil dr. Toman, jo prijel za roko in nagovoril: "Pozdravljeni, mati, v našem društvu zavoljo domoljubne Vaše čuti, zavoljo narodnega duha, ki Vas je tako dalječ od jadranskega morja sem pripeljal. Pozdravljeni tudi zato, ker zastopate danes v naši sredi kmečki stan, prvi stan. In vse kmečke slovenske matere, ki so odredile že toliko izvrstnih sinov za svoj narod, in jih še odgojujejo, pozdravljam s tem, da Vam podajam roko, v imenu društva, ki se veseli, da Vas ima danes v svoji sredi. Bog Vas živi!" Poročevalec Novic piše, da so bili vsi prisotni ganjeni, saj je vsaka govornikova beseda prihajala iz "globočine srca", ženici pa se je "v vsaki žilici postaranega lica" videla neopisljiva radost, ko ji je Toman segel v roko.⁵⁰

Ker njegove visokoleteče domoljubne besede iz leta poprej niso naletele na konkreten odmev, je Toman predlog za literarno tekmovanje ponovil in ga nekoliko dopolnil: shod naj bi dobil literarni pomen po zaslugi prebiranja del posameznih literatov, ki bi jih nato presodil odbor, pisatelj bi za najbolj izvrstno delo prejel lovorov venec, poskrbeli bi tudi, da bi bilo delo natisnjeno. Novice bi tekmovanje napovedale, če bi ga bilo mogoče organizirati že v letu 1861, vendar naj nihče ne misli, da je ta lepa ideja zaspala, je poudaril Toman. "Z

vso močjo se bo delalo, da se prihodnji shod tudi s tem proslavi, in si postavi trden spominek pred celim narodom. Kot za poskušnjo zaprosi gosp. govornik nadepolnega osemšolca ljubljanske gimnazije, da par svojih sonetov prebere. Težko je bilo sicer zaprošenemu govoriti iz glave, ker pesem zapisanih govornik ni imel pri sebi, vendar pa sem radosten vidil, da so med drugim posebno pri krasni pesmi: 'Rajnci moji matri', nekterim sicer ne najmehkejšim možakom solze oči zalile. Daryl ni bilo za zdaj odločenih, dr. Toman pa vendar-le obljudi, vrlemu mladeniču podariti en venec, ki je pri njem od Vodnikove svečanosti ostal, da se spomni tega dne, in da s svojimi prijatli krepko gre dalje po poti, ki jo je nastopil."⁵¹

Nato se je celotna družba z vsemi zastavami na ladjah zapeljala na sredino jezera. "Bilo je mirno, solnce je že nižalo se k vrhovom zapadnih velikarov, ki so tonili v morji svitlobe; tresli so se solnčni žarki po valovih okrog bežečih ladij; bleški grad je kot stari gospodar blagoslavljal svojo družino, jezero, in biser sred jezera, mali otok, in griče na okrog, od dalječ pa so pozdravljale visoke koroške gore v najlepši modri odeji, preprežene z lesketanjem rudečih žarkov in nebeškim mirom Marijinega praznika. In na ladjah je donelo zdaj petje, zdaj godba, zdaj zopet Živio in slava. Davno je bilo že solnce unkray gorá, in luna se je že gledala v bistrjih valovih, ko smo zapustili ladje, ter šli vsaki svojo pot. Tako smo sklenili prvi dan."⁵²

⁵⁰ Prav tam.

⁵¹ Prav tam.
⁵² Prav tam.

Vožnja po jezeru je napravila imeniten vtis tudi na dopisnika Pozora: *"Šest satih odbi, a mi citavom povorkom s barjaci pjevajući na jezero u čamce. Da ti se je bilo prenieti, mili čitatelju, ona mo, te slušati krasne slovenske pjesme, od vrstnih pjevačah pjevane, razpale bi ti grudi od milinja, srdce bi ti plesalo od radosti. Jedino mi se je tu na žao dalo, što su krasne slovenske pjesme u nas mnogo manje poznate, nego hrvatske u Slovenah, jer sam jih kadgod čuo iz grla prostijih seljakinjah pjevati, česa kod nas tako lako nebi našao. Sve do kasno doba noći odzivao je starac Triglav prekrasnu pjesan: 'Po jezeru bliz Triglava', a divni otok odjekivao od mile pjesni: 'Otok bleški kinč nebeški', uz koje, da ti srdce uzplamti ljubavju prama domovini bilo je čuti silnih domorodnih pjesamah."*⁵³

Novice in Pozor na kratko opisujeta tudi drugi dan narodnega srečanja. Nekaj gostov se je v petek ali v soboto zjutraj že odpravilo proti domu. Preostali so se zbrali pred Prešernovimi toplicami in odpeljali na otok k maši, ki je bila ob 9. uri. Vodil jo je župnik Peharc z Gradu. Pridružil se jim je župnik iz Podkloštra Matija Majar – Ziljski (1809–1892). Dopisnik Pozora je poudarjal: *"Što mi je osobito srdce na pobožnost ganulo, jest to, da i odličniji Slovenci crkvene pjesme na pamet znađu, te su takove vazda kod mise pjevali. Vraćajuc se kući, orila se pjesma za pjesmom, dok najposlje stigosmo opet u svoj stan, gdje smo na taj dan i objed naručili. Kod ovoga se je po prilici onako nazdravljalo kao i prvi dan i govorilo u istom duhu, s tom samo razlikom, da nas je ovaj dan takodjer nazdravio vriedni g. Mayer, kojega prvi dan nebijaše, kao braću na zajedničkom bi reći zemljištu, ne zajedničkim doduše tielom, no zajedničkim duhom, koji da se sve većma i većma širi u narodu našem, bože daj! Svim nam je žao bilo, što nas je taj zaslužni mož i onako malo boraveći medju nami morao radi dalečine puta i svog znanja brzo ostaviti. Pošto se izza svršena objeda malo odmorismo razgovarajuc se, kako da se na godinu opet ista svečanost uredi i na nju čim veći broj Jugoslavjanah sastane, približi se večer, a mi ukr-*

*casmo se u čamce, da podjemo pol sata daleko na večernju zabavu, te s njom završimo krasnu to svečanost. Tu si još posljednji put otvorismo srdca, da svaki čita u njih zabilježenu ljubav prama domovini, da takovu ponese kućam svojim i po mogućnosti ulieva u srdca drugih."*⁵⁴

Po maši je sledilo "veselje" na ladjah. *"Lepšega ni, kot zibati se po čistih valovih v družini, kjer vsacega navdajajo enake misli, enake želje, pa odpraviti za en čas iz glave vse, kar nam sicer grbančiti more, ter zagledati se v krasoto okolice, in napajati srce z vrelom milih domačih pesem, ki ti iz bližnje ladje na unó donijo."* Kosila pri Prešernu se je udeležilo okrog 60 oseb. Najlepša zdravica je veljala Matiji Majarju, *"iskrenemu rodoljubu med koroškimi Slovenci, ki je z besedo in djanjem budil Slovence, ko je njih reč takó rekoč še v povojih bila, in ki kakor steber stoji na meji med Slovenci, Nemci, in skoraj tudi Lahi."* Matija Majar se je ganjen zahvalil in omenil tudi može, ki so sodelovali z njim.⁵⁵

Popoldne je bil ples pri Prešernu, zvečer pa večerja in ples Pri Petranu, *"starešini vsih Bleških gostivnic"*, saj je bila gostišče Petran v Mlinem najstarejša, prvotno furmanska gostilna na Bledu. Hrvati so se poslovili od Slovencev, saj so namepravali naslednji dan obiskati tudi Bohinj. *"Trpelo je rajanje do ene zjutrej; bilo je vse židane poštene volje."* Naslednjega dne se je družina razšla, najbolj vztrajni med njimi so se šele popoldne z zastavami odpravili proti Ljubljani.⁵⁶

Novice so poročale o lažnivih vesteh, ki sta jih objavila Triester Zeitung in graški Tagespost, da naj bi bili na shodu na Bledu le "fantje", da je mašo vodil hrvaški duhovnik in da je nekdo hotel nekega Nemca zaradi njegovih izjav vreči v jezero. Nad takšno lažjo so bili razen nekaj nemškutarjev

⁵⁴ Prav tam.

V prevodu: "Kar mi je posebej ganilo srce k pobožnosti, je to, da tudi najbolj odlični Slovenci znajo na pamet cerkvene pesmi in so te vedno peli med mašo. Ko smo se vračali, se je razlegala pesem za pesmijo dokler nismo prispeli v svoj stan, kjer smo naročili obed. Na njem se je nazdravljalo in govorilo v istem duhu kot prvi dan, s to razliko, da nam je marljivi g. Majar, ki ga prvi dan ni bilo, nazdravil kot bratom na skupnem zemljišču, sicer brez skupnega telesa, a s skupnim duhom, ki se bolj in bolj širi med našim narodom, bog daj! Vsem nam je bilo žal, ker nas je ta zaslužni mož zaradi dolge poti in svojega poklica moral zapustiti. Po končanem obedu smo se odpočili in pogovarjali o tem, da bi čez leto dni znova pripravili svečanost, na kateri naj bi se zbralo čim več Jugoslovanov. Približal se je večer, mi pa smo se vkrkali v čolne in podali na pol ure oddaljeno večerno zabavo, s katero smo zaključili to krasno svečanost. Tu smo si zadnjič odprli srca, vsakdo je lahko prebral v njih zapisano ljubezen do domovine, da jo takšno odnese domov in po možnosti vliva v srca drugih."

⁵⁵ Novice, 1862, št. 35, Iz Bleda po velikem Šmarnu.

⁵⁶ Prav tam.

⁵³ Pozor, 1862, št. 197 (tudi Glasonoša, 1862, št. 70), S bledskega jezera.

V prevodu: "Ura je odbila šest, mi pa smo se z vso povorko z zastavami podali v čolne. Če bi te lahko prenesli tja, dragi bralec, da bi poslušal krasne slovenske pesmi, ki so jih peli izvrstni pevci, bi ti prsi razvnela milina in srce plesalo od radosti. Edino to mi je žal, da so krasne slovenske pesmi pri nas manj poznane kot hrvaške v Sloveniji, saj sem jih slišal peti preproste kmeticke, na kar pri nas ne bi naletel. Vse do pozne noči se je odzival starac Triglav prekrasni pesmi 'Po jezeru bliz Triglava', na čudovitem otoku pa je odmevala mila pesem 'Otok bleški kinč nebeški', poleg njih pa je bilo slišati mogočne domorodne pesmi, od katerih je srce vzplamtelo v ljubezni do domovine."

razkačeni vsi gostje, med katerimi so tudi Angleži, Italijani in Nemci. Vest, da so blejski gostilničarji rekli, da jim je ljubše, če prihodnje leto slovenske družbe ne bo več na Bled, pa sta za lažno razglasila gospa Petranova in gospod Prešeren. Petranova je dopisnika Novic prosila, naj naznani, da je pripravljena prihodnje leto poskrbeti za hrano in prenočišče gostov.⁵⁷

Tudi Pozor je ugovarjal pisanju obeh nemških časnikov, ki sta zatrjevala, da so se srečanja na Bledu udeležili samo dijaki, trgovci in kmetje. Prisotni so bili namreč tudi ljudje, ki so lahko ponosni na svoj položaj in lahko naredijo za svoj narod in človeštvo več kot pa zmorejo nemški časniki pametno misliti in pisati. "Pa kad bi bilo i tako, kao što te griešnice misle sramotiti i opravci tu svečanost, kao slavjansko, upravo tim same sebe pobijaju, jer se sabranjem tolikega prostoga svieta dokazuje, da si je narod još sviestan, da još nije skućio vrat svoj pod jaram tuđji, nego da je svoj." Eden izmed hrvaških duhovnikov je v resnici maševal na blejskem otoku in sicer brez zaprek, o katerih "blaznijo" omenjeni časniki. Moral je samo dokazati, da je v resnici duhovnik, kot mu v tuji škofiji in župniji velevala zakonska dolžnost, kar pa ni bilo znano zvestemu dopisniku "Triesterice", ki je protestant. Pozor ni pozabil omeniti, da ves čas ni bilo slišati nemške besede, zato naj bi bila svečanost vzor za podobna srečanja.⁵⁸

Triester Zeitung naj bi motil predvsem Sernčev govor, saj je časopisni poročevalec vprašal, zakaj Sernec, "poprašan zavoljo etnografične meje slovenske med Štajarom in Krajno ni brž stopil z voza in s palico udaril na konfin! [op. mejnik, obcestni kamen]" Novice pa so odgovorile: "Čuda! Kadar 'Velikonemci' stavijo mejo nemško na jadransko morje, takrat pa 'Triesterca' ne črhne ne bev ne mev."⁵⁹

Novice so predlagale, naj bi organizirali podobne shode tudi v drugih krajih, zato da bi se jih lahko udeležili tisti rodoljubi, ki ne morejo priti na Bled, npr. v Postojni in Dolenjskih Toplicah. "Za Notranjsko bi bila po mojih mislih najpripravniša

Postojna. Tukaj bi se lahko vsako leto sešli rodoljubi iz vsega Notranjskega iz Ljubljane, Trsta, Gorice in Reke. Toda o binokostih se mi ne zdi pripraven čas za to, ker je takrat tam prevelika gnječa. Za Dolensko bi svetoval Toplice, ker Dolencem sploh niso preodročne, in tudi bližnji Hrvatje tu sem nimajo predeleč. Priporočam to reč, ker mi je znano, kako koristni so shodi v Bledu, in ker vem, kolik uspeh so imeli za narodno zavednost in omiko na Češkem. Naj bi se tedaj nekteri možje pomenili, kje in kadaj se bodo sošli, naj to oznanijo in povabijo tudi druge. Tako bo gotov prvi shod, ki brez dvombe ne bo zadnji."⁶⁰

Slovenci so se množično zbirali tudi v letu 1863, 5. julija na veliki svečanosti v Ljubljani ob 20-letnici Novic, na vrsti besed po posameznih čitalnicah, na svečanosti ob tisočletnici prihoda slovenskih apostolov sv. Cirila in sv. Metoda idr. Nekateri so se odpravili tudi na Bled, npr. ljubljanski pevci,⁶¹ toda organizirano srečanje ob blejskem jezeru je na nek način nadomestila proslava v Kranju. Tamkajšnja čitalnica, ustanovljena januarja tega leta, je namreč pripravila večjo prireditev 16. avgusta 1863 ob preselitvi v svoje nove prostore.⁶²

VIRI IN LITERATURA

ČASOPISNI VIRI

Glasonoša, 1862
Naše gore list, 1861
Novice, 1850, 1851, 1853, 1861, 1862, 1863
Pozor, 1862, 1863
Slovenski glasnik, 1858

LITERATURA

Korunić, Petar: *Jugoslavenska ideologija u hrvatskoj i slovenskoj politici : Hrvatsko-slovenski politički odnosi 1848–1870*. Zagreb : Globus, 1986.
 Levec, Fran: *Eseji, študije in potopisi*. Ljubljana : Slovenska matica, 1965.
 Vošnjak, Josip: *Spomini*. Ljubljana : Slovenska matica, 1982.

⁵⁷ *Novice*, 1862, št. 35, Jož. Strmolčan: Od bleškega jezera.

⁵⁸ *Pozor*, 1862, št. 197 (tudi *Glasonoša*, 1862, št. 70), S bledskega jezera.

V prevodu: "Tudi če bi bilo tako, kot ta grešnika želita sramotiti in ovreči to svečanost kot slovansko, prav s tem pobijata sama sebe, ker je zbrano preprosto ljudstvo dokazalo, da je narod še vedno zaveda, da še vedno ni sklonil svoj vrat pod tuji jarem, temveč da je svoj."

⁵⁹ *Novice*, 1862, št. 36, Pobérki iz raznih časnikov.

⁶⁰ *Novice*, 1862, št. 36, C.: Narodni shodi.

⁶¹ *Pozor*, 1863, št. 173, Slovenija.

⁶² *Novice*, 1863, št. 30, Iz Kranja, 25. julija / Narodne čitalnice oznanilo.

Z U S A M M E N F A S S U N G

Die Festivitäten in Bled in den Jahren 1858, 1861 und 1862

Die Slowenen begaben sich bereits Mitte des 19. Jahrhunderts gern nach Bled (Veldes), obwohl sie erhebliche Reiseschwierigkeiten in Kauf nehmen mussten. Mit der Südbahn konnten sie zwar Ljubljana (Laibach) erreichen, die Reise musste jedoch mit Kutsche oder Wagen fortgesetzt werden. Im August 1858 etwa wurde eine Feier zum 28. Geburtstag des Kaisers Franz Josef I. und eine zweite Feier anlässlich der Geburt des Thronfolgers Rudolf veranstaltet.

Das Jahr 1861 kann mit der Einführung der Verfassungsordnung in der Monarchie als bedeutender Meilenstein bei dem Erwachen des Nationalgefühls der Slowenen betrachtet werden. Am Mariä Himmelfahrtstag des Jahres 1861 und 1862 organisierten die Slowenen – wahrscheinlich unter dem Eindruck ähnlicher Versammlungen in Böhmen und Deutschland – große Treffen in Bled. In den Feierlichkeiten kündigt sich bereits die spätere Taborbewegung mit Massenkundgebungen unter freiem Himmel an. Dabei sollte in erster Linie die slowenische Mobilisierungskraft auf die Probe gestellt werden im Hinblick auf die Wirkung, die Massenkundgebungen auf Deutsche der Monarchie hatten.

Auf dem Volksfest am Mariä Himmelfahrtstag des Jahres 1861 schlug der Abgeordnete und Anwalt in Radovljica (Radmannsdorf) Dr. Lovro Toman einen Dichter- und Schriftstellerwettbewerb vor, der vom im Entstehen begriffenen Ljubljanaer Lesesaal durchgeführt werden sollte, sowie das

Sammeln von Beiträgen für die künftige Jugoslawische Akademie, deren Gründer der Bischof von Djakovo, Josip Juraj Strossmayer, war. Die Vorschläge wurden mit Begeisterung angenommen. Man begann sofort mit dem Sammeln von Beiträgen. Die Teilnehmer nahmen an der Seefahrt teil, auf der Insel gedachten sie des verstorbenen Linguisten und Literaturhistorikers Pavel Josef Šafárik. Von den deutschen Zeitungen wurde das slowenische Fest in Bled kritisiert. Da die angekündigten Deutschen aus Tržič (Neumarkt) mit der deutschen Fahne nicht in Bled eintrafen, nahm die Versammlung einen ruhigen Ausgang.

Das slowenische Treffen am Mariä Himmelfahrtstag des Jahres 1862 war viel besser organisiert. Daran haben 200 Personen teilgenommen, darunter auch zahlreiche Kroaten. Toman wiederholte und ergänzte seinen Vorschlag für den literarischen Wettbewerb. Große Begeisterung rief der Trinkspruch von Dr. Janko Sernec hervor, der im Namen der steirischen Slowenen sprach. Am nächsten Tag fuhren die übrigen Teilnehmer auf die Insel zur Messe. Dort gesellte sich ihnen der Pfarrer aus Podklošter (Arnoldstein) Matija Majar – Ziljski hinzu. Deutsche Zeitungen schrieben wiederholt negativ über das slowenische Treffen in Bled.

Die Zeitung *Novice* veröffentlichte den Vorschlag, dass ähnliche Versammlungen auch in anderen Orten, etwa in Postojna (Adelsberg) oder Dolenjske Toplice (Neustadtler Töplitz) veranstaltet werden sollten, damit auch Patrioten daran teilnehmen könnten, die nicht nach Bled kommen können. In großer Zahl versammelten sich die Slowenen auch im Jahr 1863. Das organisierte Treffen am Bleder See wurde durch die Feier am 16. August 1863 im Lesesaal Kranj (Krainsburg) ersetzt (gegründet im Januar desselben Jahres), anlässlich seines Umzugs in neue Räumlichkeiten.